

в. в. граматика (но не) на гръцки и грамотност

Граматичната форма

С **граматика** се означава както **науката за граматичната система** така и **самата граматична система**, т.е. самата граматика е **система** или **такова единство, всеки елемент на което е свързан с останалите и се определя от тях**. Граматичната система е съставена от единици, които притежават **граматична форма**

(под форма следва да се разбира **принцип на организация, категория**) изразява **връзката на граматичното значение с граматичния способ на неговото изразяване**.

Всяка **граматична форма** съществува в езика не сама по себе си, а само с другите форми, на които тя се противопоставя по значение (чрез специални афикси и други граматични средства).

1. Фонетика и графика

Всяка единица на езика – морфема, дума, изречение се реализира т.е. означава чрез звуците на речта т.е. звукови материални знаци, **достъпни и различни за ухото** и . **графически материални знаци възприемани чрез зрението** Развитието на писмеността е развитие на средствата за по –пълното и автентично представяне на звуците чрез писмената . Разликата между различните писмени системи е разлика в начините на представяне на на значимите в речта звуци

1.1.Гръцка азбука

Гръцка азбука - буква и акустичен образ - **стацизъм** и **итацизъм**.

буква	име на буква	звукова стойност	
		препоръчителна	действителна
Α α	Алфа	[a]	[a:]
Β β	Бета Вита	[b]	[v]
Γ γ	Гама	[g]	[g ^h -j]
Δ δ	Делта	[d]	[d ^h]
Ε ε	Е псилон		[e]
Ζ ζ	Зет	[zd/dz]	[z]
Η η	Ета Ита	[e:]	[i]
Θ θ	Тета	[t ^h]	
Ι ι	Йота	[i]	[i:]
Κ κ	Капа	[k]	
Λ λ	Ламбда	[l]	
Μ μ	Мйу Ми	[m]	
Ν ν	Нйу Ни	[n]	
Ξ ξ	Кси	[ks]	
Ο ο	О микро	[o]	
Π π	Пи	[p]	
Ρ ρ	Ро	[r]	
Σ σ	Сигма	[s]	
Τ τ	Тау Тав	[t]	
Υ υ	И псилон	[u]	[i]

Φ φ	Пхи – Фи	[p ^h]	[f]
Χ χ	Кхи Хи	[k ^h]	[h]
Ψ ψ	Пси	[ps]	
Ω ω	О мега	[o :]	

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ПРОИЗНОШЕНИЕТО

(Английското произношение е това на "стандартното" или "прието" произношение на южния, британски английски. Звездичката обозначава приблизителното произношение)

W.SIDNEY ALLEN. VOX GRAECA. A GUIDE TO THE PRONUNCIATION OF CLASSICAL GREEK.(Стр.155-7)

α	като първото а в италианското amare	(не начално k, ck,) или "твърдо" с
	* като гласната в английското cup	λ
α	- дълго - като второто а в италианското amare	както френското l, или английското l пред гласни
	* като а в английското father	* както английското l в друг контекст
αι	както в английското high	μ
αυ	както в английското how	както п във френското или английското net
αυ	както au	ξ
β	както английското b	както х в английското box
γ	1.като английското "твърдо" g	ο
	2.пред k, g, c, m както п в английското ink или ng в английското song	* както в английското pot
δ	както френското d	οι
	* както английското d	както в английското boy, coin
ε	както в английското pet	ου
ει	както в немското Beet	както в английското pool или френското gouge
ευ	(стр.76: В английското "прието" произношение няма паралел на този дифтонг, макар че нещо сходно може да бъде чуто в Cockney произношението на el(l) в думи като bell, belt.)	Π π
ζ	[zd] както в английското wisdom	както английското (не начално) или френското p
η	както във френското tete	Ρ ρ
η ηι	както η	както шотландското r
ηυ	както eu	Σ σ
θ	както t английското top (произнасяно емфатично)	1. както s в английското sing, или ss в less
	* както th в английското thin	2. само пред b, g, d, m както английското z
ι	както във френското vite	σσ
ι	- дълго - както във френското vive	както ss
	* както в английското bead	Τ τ
κ	както френското "твърдо" с, или английското	както френското t
		*както английското неначално t
		ττ
		както tt
		Υ υ
		както във френското lune
		υ
		както във френското guse
		υι
		(стр.77-9 : предконсонантното ui е монофтонгизирано още предисторически, а пред гласни преди да се монофтонгизира в u (VI-IV пр.Хр.) е имало стойност [ууу])
		Φ φ
		както p в английското pot
		Χ χ
		както c в английското cat
		Ψ ψ
		както ps в английското lapse
		Ω ω
		както в английското saw

φ като ω

ЗАБЕЛЕЖКА КЪМ f и c (стр.27): *Донякъде е практически оправдано (доколкото повече от англичаните не правят разлика между аспировани и неаспировани избухливи съгласни), като педагогически прием, да бъдат произнасяни като спиранти - по византийски маниер - съответно като f в английското foot и ch в шотландското loch.*

appendices

1.0. Гръцка азбука и четирите акустичните образи означавани с гръцките букви

буква	произношение според Еразъм	атическо т.е. V в.пр.Хр.	библейско т.е. късен елинизъм	съвременен гръцки
Α α	a: father	същото	същото	същото
Β β	b: boy	b: mob	v но артикулирано с двете устни	v
Γ γ	g: got ¹	същото	y: year	същото
Δ δ	d	същото	th: this	същото
Ε ε	e: get	същото	същото	същото
Ζ ζ	dz	същото или zd	z	същото
Η η	a: late	същото	i: ski	същото
Θ θ	th	t-h: tarnation	th: moth	същото
Ι ι	i: pit (кратко) i: ski (дълго)	i: ski (винаги)	същото	същото
Κ κ	k: kite	k: pick	същото	същото
Λ λ	l	същото	същото	същото
Μ μ	m	същото	същото	същото
Ν ν	n	същото	същото	същото
Ξ ξ	<u>x</u>	същото	същото	същото
Ο ο	o: obey	по-кратко от o в og	същото	същото
Π π	p: pick	p: skip (без аспирация)	същото	същото
Ρ ρ	r	шотландски r	френско или немско r	същото
Σ σ и ς в края	s	същото	същото	същото
Τ τ	t	същото	същото	същото
Υ υ	<u>френско u</u>	същото	същото	същото
Φ φ	ph като в phone	p-h като в tip-him	ph като в phone	същото
Χ χ	<u>немско ch</u>	<u>k-h</u>	<u>немско ch</u>	същото

Ψ ψ	ps	същото	същото	същото
Ω ω	o: note	aw: saw	o: or	същото

дифтонги

αι	ai както aisle	същото	е както pet или ai в air	същото
ει	а във fate	същото	ei в receive	същото
οι	oi както in oil	същото	i както в ski	същото
αυ	ow в cow	същото	av в Ave Maria ²	същото
ευ	eu във feud	същото	ev в ever ³	същото
ου	както ou в soup	същото	същото	същото

¹ Когато Γ предхожда κ , χ пак γ тя се произнася като ng.

εὐαγγέλιον πάγκρεας σύγχρονος

² Когато този дифтонг предхожда няма съгласна като [p t k] той звучи като [af] а не [av].

³ Когато този дифтонг предхожда няма съгласна като [p t k] той звучи като [ef] а не [ev].

ΑΛΦΑΒΗΤΟΣ	ἀλφάβητος	alphabetic
ΒΑΡΒΑΡΟΣ	βάρβαρος	barbaric варварски
ΑΓΓΕΛΟΣ	ἄγγελος	
ΣΦΙΓΞ	σφίγξ	
ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ	σύγχρονος	
ΔΕΛΤΑ	δέλτα	
ΔΡΑΜΑ	δράμα	
ΕΜΒΛΗΜΑ	ἔμβλημα	
ΖΩΟΓΡΑΦΟΣ	ζωόγραφος ζωολόγος	
ΗΓΕΜΩΝΙΑ ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ	ἡγεμονία ἡγούμενος	гегемония игумен
ΗΘΙΚΑ	ἠθικά αἰσθητικά	ε̅τιка естетика
ΒΑΘΥΣΚΑΦΟΣ	βαθύσκαφος	б̅атискаф
ΘΕΑΤΡΟΝ	θέατρον	
ΙΔΕΑ	ἰδέα	
ΚΟΛΟΣΣΟΣ	κόλοσσος	
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ	μητρόπολις	
ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ	νοσταλγία	
ΠΟΙΗΤΙΚΑ	ποιητικά	
ΡΗΤΟΡΙΚΑ	ῥητορικά	ре/ри – торика
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ	τυπογραφικός	
ΧΡΟΝΙΚΑ	χρονικά	
ΦΩΣΦΟΡΟΣ	φώσφορος	
ΨΑΛΜΟΣ	ψαλμός	
ΨΥΧΙΚΑ	ψυχικά	
ΔΑΙΜΩΝ	δαιμών	daemonic
ΣΦΑΪΡΑ	σφαῖρα	sphere
ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΣ	αὐτόγραφος	<i>сравни с</i> physics fisic - авто-
ΑΥΤΟΨΙΑ	αὐτοψία	аυτο-
ΕΙΔΟΛΟΝ	εἶδολον	
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΟΣ	εἰκονογράφος	
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ	εὐαγγελίον	euangelic
ΕΥΡΥΘΜΙΚΟΣ	εὐρυθμικός	euhythmic
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	οἰκονομία	economics икономия
ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ	οἰκολογία	ecology
ΟΥΡΗΘΡΑ	οὐρηθρα	уремия

Морфология

част на речта е морфологична категория означаваща граматични класове думи, чиито словоформи имат общи отличителни черти т.е. морфологично (въз основа на сродни форми или части от форми - морфемите биват обединени в едно) се определят от определени граматични категории - **род, число, падеж, лице, наклонение, време**¹.

Тя е непозната за изолиращите езици като китайския, които не познават различни форми на една дума в зависимост от това, дали тя играе в изречението ролята на подлог или сказуемо (член на изречението). Сравни също английски език *house bird* - домашна птица, *bird house* - птича къща, *to house a bird* - давам подслон на птица,
2

2.1.1 Граматични форми (категории):

Род³:

1. мъжки (м.р.) - masculinum (m.)
2. женски (ж.р.) - femininum (f.)
3. среден (ср.р.) - neutrum (n.)

Число⁴:

¹ Само знанието ми за **частите на речта и частите на изречението и тяхната форма (словоформа) и граматичното значение т.е. роля в изречението**, определено от тази форма в руския език ми помага да разбера безмислено артикулираните звуци в

Глокая куздра штеко будланула бокра и кудрячит бокренка

(Примерът е използван от академик Л. В. Щербой в уводните му лекции на курса «Основни на езиковедството», за да илюстрира на морфология и семантически признак) и да го преведа **дословно**

Глоката куздра шитко будли бокъра и кудряви бокърчето
и дори **по-свободно**

Глоката глока глоко глокна глока и глока глокчето

сравни с

Не бе небето ти небе
не бе, не бе ,небе то ,
небето ти не бе небе
не бе не бе не бе то

както и

Отишъл Сако при Сака да си сака сака.Сака ич и не сака да сака че си Сако сака сако.

или детските броенки

"Ан дан тина, саракатина, сара ка тики тики елем, белем, бус - карпус/з...

Аката баката, чукаата бе. Ондир пондир, до ми ре. Кики рики, романтики. Фльорци! Инкили бинкили пак ма джи. Цици мици транбури. Уйна фета, дуйна фета, форт!

² Bill had a billboard and also a board bill but the board bill bored Bill so that he sold the billboard to pay the board bill или never trouble trouble till trouble troubles you, if you ever trouble trouble then double trouble troubles you

³ един слуга (но *нашата* прислуга) сатана , баща , вуйча също *пчелен мед* , но *кована мед*.

⁴ очила пари (но в англ. език money е в ед.ч. **сравни с** money talks

1. Единствено (ед.ч.) - Singularis (Sg.)
2. Множествено (мн.ч.)- Pluraris (Pl.)
3. Двойствено (дв.ч.)- Dualis

2.2.Падеж – граматична форма, която показва връзката (т.е. мястото, **ролята**) ⁵на **името** (съществително ,прилагателно, местоимения и морфологично свързаната с тях глаголна форма – причастие) с (сред) останалите думи.

1. Именителен падеж (Им. п.) - Casus Nominativus
2. Винителен падеж (Вин.п.) - Casus Accusativus
3. Звателен падеж (Зв. п.) - Casus Vocativus

4. Родителен падеж (Род.п.) - Casus Genetivus
5. Дателен падеж (Дат.п.) - Casus Dativus

тези категории характеризират (т.е. ще ги открием при) класа **име** , а граматичното им значение т.е. **ролята на името в изречението** (дали името такова или го такова или му такова и т.н.) се разглежда от синтаксиса.

скланяне – е промяната на окончанието според ролята, която играе името, а склонение е системата, по която се изменят имената – (съществителни прилагателни числителни и местоимения) по падеж, число, род .

Име

съществително - думи, които се изменят, (*скланят*) по падеж и число, и притежават категорията род, чрез тези словоформи (форми на словоизменението) граматично е изразено значението предметност, т.е. това което се мисли като нещо самостоятелно, отделно (в това число и свойство, качество - строгост, синева).

собствено **Ἰωάννης,** Йоан

нарицателно **ἀρχή-** начало върховна власт (**началство**) империя монарх
λόγος, слово, реч, книга. **θεός** - бог **ζωή,** - живот

прилагателно думи, които се изменят(*скланят*) по **падеж число и род.** Чрез тези словоформи се изразява граматично значението на непроцесуален (*незменящ се във времето*) **признак**

ἀρχαῖος, ἀρχαία ἀρχαῖον стар(инен), а, о

ζῶος ζῶά ζῶον жив жива живо

ἀληθινός- истински **ἀληθινή** истинска **ἀληθινόν** истинско

ἴδιος собствен **ἴδιος** собствена **ἴδιος** собствено

местоимение думи, които не притежават самостоятелно лексикално значение, а го получават в зависимост от това, какво явление в действителността или коя дума от изречението сочат⁶

Те се обединяват не само от горния признак, но и от ред частни значения, които не откриваме при нарицателните имена и в зависимост от тях те се подразделят на : лични, показателни, въпросителни, неопределителни, определителни, усилително отрицателни.

⁵ - т.е. граматично заличими окончания определят кой, кого, от кого, за кого, кому, с кого и т.н. прави или е (в някакви отношения)

⁶ Лекарят дава указания на съпругата на болния - Преди да дадете лекарството от този **флакон** на вашия **съпруг** трябва добре да **го** разтърсите ! “ Но докторе, та **той** е толкова тежък ?!

Ние сме равни- казали **пигмеите**. Да - отвърнали **великаните**.

Определителен член

Морфологично те образуват *отделен клас - местоименно склонение* обединяващо форми, които се изменят по *лице* (личните), *род, число, падеж*

ὁ ἡ τὸ по произход е местоимение, той се използва да модифицира службата на името в изречението: като подлог, сказуемно определение, да го детерминира etc. (виж синтаксис определителен член)

Характеризира се (т.е. има различни форми, които се определят от категориите *падеж, род, число*).

ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН

	Ед. ч.			Мн. ч		
	м.р.	ж.р	ср.р.	м.р.	ср.р.	ж.р.
Им.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	ταῖ	αἱ
В.	τὸν	τὴν	τὸ	τούς	ταῖς	ταῖς
Зв.				ᾧ		
Р.	τοῦ	τῆς			τῶν	
Д.	τῷ	τῇ		τοῖς		ταῖς

Формата му за именителен падеж, единствено число, в съответстващия на името род , придружава съществителното в речниците (за да се посочи рода му).

ἀρχὴ ἡ , λόγος ὁ. φῶς τό

собственото име също се характеризира с *определителен член*.

прилагателното име с определителен член се превръща в *съществително*

ζῷον τό ЖИВОТНО

В гръцкия език няма неопределителен член (сравни в англ.език "a", "an") а се използва *неопределително местоимение – τίς, τι*